

Asia: VN/8329/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumislain korvaukset (61-62 §)

Kuten esityksessä kerrotaan, kotoutumistoimiin panostaminen on taloudellisesti kannattavaa. Esityksen vaikutusarvioinneissa todetaan, että nyt esitetty muutos "vaikuttaisi todennäköisesti maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen heikentymiseen, koska kotoutumistoimet tutkitusti edistävät kotoutumista ja ovat kannattavia erityisesti maahanmuuton alkuvaiheessa." Tämä on ristiriidassa hallituksen tavoitteiden kanssa.

Haluamme esittää vakavan huolen esityksen vaikutuksista nuoriin ja heidän perheisiinsä. Esityksessä kerrotaan kielteisten vaikutusten olevan todennäköisiä. Tämä on ristiriidassa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen kanssa. Laadukkaiden kotoutumispalveluiden tulisi ensisijaisen palvelun periaatteella turvata juuri oikealla tavalla kohdennettu varhainen apu nuorelle ja hänen perheelleen. Mikäli kuntien kannustin tarjota palveluita leikkauspaineiden vuoksi vähenee, voi esityksenkin mukaan kotoutumisesta säästäminen johtaa kotoutumista edistävän tuen vähenemiseen varhaiskasvatuksessa tai jopa raskaan lastensuojelun tarpeen kasvuun. Samalla lapsiperheköyhyyden lisääntyminen on todennäköistä.

Maahanmuuttajanuoret ovat jo nyt monella mittarilla heikommassa asemassa muihin nuoriin verrattuna. Tämä näkyy sekä koulutuksessa, harrastamisessa, hyvinvoinnissa että syrjäytymisessä. Esimerkiksi PISA-tutkimuksissa maahanmuuttajataustan yhteys mitattuihin oppimistuloksiin on peräti suurempi kuin sosioekonomisen taustan. Ulkomaalaistaustaisille nuorille periytyy useammin pahoinvointia ja yhteiskunnallista osattomuutta kantasuomalaisiin nuoriin verrattuna. Esimerkiksi vanhempien haasteet kiinnittyä yhteiskuntaan ja työelämään vaikeuttavat myös lasten kiinnittymistä muun muassa koulutukseen ja työhön. Panostuksilla varhaiseen tukeen esimerkiksi kotoutumisen palveluissa vähentäisimme raskaampien palveluiden tarvetta, pitkittynyttä pahoinvointia, ylisukupolvista köyhyyttä ja yhteiskuntamme eriarvoisuutta.

Tulkkauksekustannuksista leikkaaminen on vakava riski niin virkakunnan kuin asiakkaidenkin oikeusturvalle. Kielimuurin ylittäminen on ensimmäinen askel kohti ymmärrystä ja avun saamista. Kuten esityksessä todetaan, puutteellinen tulkkaus voi jopa estää asioiden käsittelyn - pahimmassa tapauksessa esimerkiksi lastensuojeluun tai terveyteen liittyvissä sensitiivisissä tilanteissa. On myös täysin lasten ja nuorten edun vastaista joutua mahdollisesti välikappaleeksi tulkkamaan tilanteisiin, jotka voivat olla heille traumaattisia. Hoivavastuu ei kuulu alaikäisille ja yhteiskunnan tulee suojella heidän lapsuuttaan ja nuoruuttaan - he kun eivät tilanteestaan ole vastuussa.

Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauksekustannuksesta (32 a §)

Ei lausuttavaa. Toivomme kuitenkin, että kohtuullisuuden määritelmä tulkitaan laajasti, mikäli lakiesitys hyväksytään. Esityksessä on kuvattu erilaisia tilanteita, jotka voivat alentaa kykyä saapua tapaamisiin, ja näissä maksua ei tulisi soveltaa.

Alaikäisenä yksin tulleiden tuki (34, 69 §)

Kuten kotoutumispalveluista leikkaamisella, myös ikärajan laskulla kohdennetaan palveluntarpeet muualle, esimerkiksi sosiaalityöhön, mielenterveyspalveluihin ja opiskelijahuoltoon. Esityksessä tavoitellut säästöt eivät siis todennäköisesti realisoidu. Nämä pienet säästöt sulavat välittömästi tässä pois. Vaikka ikäraja laskettaisiin 25 ikävuodesta 23:een, on nuorella silti subjektiivinen oikeus palveluihin, joita nyt on kotoutumislain nojalla tarjottu. Toivomme Allianssissa myös tämän pykälän kohdalla, että hallitus panostaisi ensisijaisen palvelun periaatteeseen, sillä kotoutumispalveluissa on paras ja tehokkain asiantuntemus avun tarjoamiseen.

Leikkaus olisi valtion budjetissa hyvin pieni: arviolta 800 000 euroa, todennäköisesti pienempi. Sen sijaan hintalappuna voivat olla kasvanut maahanmuuttajanuorten syrjäytyminen ja heikentynyt kotoutuminen. Nämä molemmat ovat ristiriidassa hallituksen omien tavoitteiden kanssa. Haluamme muistuttaa, että nämäkin nuoret tarvitsevat turvallisen aikuisen elämässään päästäkseen elämän syrjään kiinni ja pysyäkseen pois riskialttiista toiminnasta.

Aikuistumisen tuki on tärkeä apu yhteiskuntaan kiinnittymiseen, itsenäistymiseen ja koulutukseen tai työelämään kiinni pääsemiseen. Sitä ei tarjota kaikille, vaan tämä esitys vie avun niiltä, joiden ammattilaiset katsovat sitä eniten kaipaavan. Tämä esitys on jälleen yksi nuoriin - tässä tapauksessa erityisen heikossa asemassa oleviin nuoriin - kohdistuva leikkaus. Esityksenkin mukaan onnistuneilla kotoutumista edistävillä palveluilla kustannuksia voidaan kokonaisuudessaan hillitä pitkällä aikavälillä. Sen sijaan kotoutumispalveluiden leikkaaminen ja yksilön oman vastuun kasvattaminen kotoutumisessa odottaen samankaltaisia tuloksia ei ole realistista.

Esitämme, että lakiesityksen läpimennessä niiden nuorten, joille on jo suunniteltu pitkäkestoisempia toimia, suunnitelmat turvattaisiin ikärajasta huolimatta. Epävarmuuden lisääminen ja ennakoimaton muutos voivat vetäistä maton monen hyvin hauraan elämäntilanteen alta.

Pakolaisten vastaanotto (44 §)

Ei lausuttavaa.

Muut huomiot

Allianssi haluaa nostaa esiin myös erillisten nuorivaikutusten arvioinnin tärkeyden. Nuorivaikutusten vahvemmalla arvioinnilla saadaan selville lainsäädännön mahdolliset vaikutukset nuoriin erityisryhmänä - tässä tapauksessa erityisesti aikuistumisen tuen laskun osalta. Allianssi vaatii, että muutosten nuorivaikutuksia arvioidaan tarkasti, mikäli lainsäädäntö tulee ehdotetun kaltaisena voimaan. Nuorivaikutusten arvioiminen myös ennakoivasti parantaisi lainvalmistelun laatua ja varmistaisi, ettei tehtävillä päätöksillä aiheuteta yksilöille ja yhteiskunnalle kalliiksi tulevaa vahinkoa nuorten hyvinvoinnille.

Lisäksi mitä suurimmissa määrin nuoria koskevassa esityksessä tulisi myös nuorisolain perusteella kuulla nuoria itseään, mitä ei ole nykyisessä valmisteluprosessissa riittävässä määrin tehty. Näin merkittävien uudistusten yhteydessä olisi tarvittu myös kaikkien tällä hallituskaudella nuoriin kohdistuvien toimien yhteisvaikutusten kunnollista arviointia.

Nevanpää Annika
Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry